

מהי אלרגיה?

מאת: ד"ר יעקב הרשקוביץ, מנהל המרפאה לאלרגיית ילדים

מהי תגובה אלרגית?

כ-15% מהאוכלוסייה בעולם המערבי סובלת מצורה כלשהי של מחלה אלרגית, והשכיחות הולכת ועולה. כשאנו חושבים על אלרגיות, לרוב אנחנו חושבים על התעטשויות, נזלת או דמעת עם גירוי בעיניים, או על פריחה ו/או גרד בעור, בעוד שאלה הם בעצם סימפטומים של סוגים שונים של מחלות אלרגיות. תגובה אלרגית היא תוצר של התרחשויות שונות במערכת החיסונית שלנו.

המערכת החיסונית

המערכת החיסונית היא מנגנון המיועד להגן על גופנו מאין ספור חומרים באויר אותו אנו נושמים, במזון אותו אנו אוכלים או בדברים בהם אנו נוגעים. בתוך כל החומרים האלה, במונח "אלרגן", אנו מתכונים לחומר המסוגל לעורר תגובה אלרגית. אלרגנים נפוצים כוללים אבקני צמחים, עובש, קשקשים של בעלי חיים, אבק בית וקרדית אבק הבית.

נוגדנים זורמים בדמנו ונמצאים כמעט בכל נוזלי הגוף וברקמות. הם עוזרים ללכוד כל פולש חיצוני למערכת שלנו ולפעול נגדו. בדרך כלל מדובר בפולשים כגון חיידקים, וירוסים, פטריות ופריזיטים.

לאנשים עם אלרגיות יש נוגדנים מסוג E או IgE (אימונוגלובולין E).

כאשר אלרגן חוזר לראשונה לגופו של אדם עם נטיה לאלרגיה, מתרחשת סדרה של תגובות שבסופה מיוצר על ידי המערכת החיסונית IgE ייחודי לאותו אלרגן. נוגדן זה נודד ונאחז על קרום התא של תאים הנקראים תאי פיטום, המצויים בריכוזים גדולים במיוחד באף, בעיניים, בדרכי הנשימה, בעור ובמערכת העיכול. הנוגדנים הייחודיים האלה המחברים לתאי הפיטום ממתינים שם להתחבר לאלרגן הייחודי שלהם.

לכל סוג של IgE כזה יש "גלאי" ייחודי המיועד לסוג אחד של אלרגן בלבד. מסיבה זו אנשים מסויימים אלרגים למשל רק לחתולים (כי הם מייצרים IgE ייחודי רק לפרווה, קשקשים והפרשות של חתולים). אנשים אחרים יכולים להיות אלרגים למגוון אלרגנים, כמו אבק, אבקנים וכו'.

בפעם השניה שהאדם האלרגי בא במגע עם האלרגן, אליו הוא רגיש, האלרגן (נניח גרגר אבק או אבקן) ייקשר ל-IgE הייחודי שלו ויגרום לשחרור כימיקלים שונים, הקרויים "מתווכים", מתאי הפיטום. מתווכים אלה, כמו היסטמין למשל, משחררים לרקמות וגורמים לסימפטומים המאפיינים את התגובה האלרגית כמו: נפיחות בעור או ברירות של דרכי הנשימה, נזלת, התעטשויות, צפצופים, שיעול וכו'.

התגובה האלרגית והסימפטומים לא נפסקים מיד עם הפסקת החשיפה לאלרגן, משום שהמתווכים ששחררו גורמים גם לגיוס תאים דלקתיים אחרים (כמו תאי דם לבנים מסוגים שונים, ביניהם תאים הקרויים אוזינופילים), המשחררים מתווכים נוספים הממשיכים את התהליך הדלקתי ברקמות בהם שוחררו. למשל בדרכי הנשימה, באסתמה: צפצופים בגלל התכווצות השריר החלק העוטף את דרכי הנשימה, היצרות הסימפונות בגלל הבצקת והפרשת יתר של ריר צמיג בהם.

כך, סימפטומים רבים במחלה אלרגית כרונית הם תוצאה של תהליך דלקתי מתמשך בעקבות חשיפה מתמשכת לאלרגן ייחודי, אצל חולה האלרגי לאותו

אלרגן.

עדיין לא ברור לגמרי מדוע חומרים מסוימים מעוררים אלרגיה ואחרים לא או
מדוע אנשים מסוימים מפתחים אלרגיות ואחרים לא.
סיפור משפחתי של מחלות אלרגיות הוא עדיין הגורם המנבא היחיד החשוב ביותר להופעה של מחלה אלרגית אצל מישהו. אם להורה אחד יש מחלה אלרגית הסיכוי שילדיו יפתחו מחלה אלרגית הוא כ-48%, סיכוי זה גדל ל-70% אם שני ההורים אלרגים.

סוגי המחלות האלרגיות

הימצאות IgE ייחודי מאפיין את כל המחלות האלרגיות, אבל הסימפטומים האופייניים משתנים בהתאם למתווכים המשתחררים, כמותם, המיקום בו הם משתחררים ופועלים.
כאשר מתחילים סימפטומים אצל חולה, השאלות המרכזיות שהוא שואל את עצמו הן: לאיזה אלרגן אני מגיב? מתי ואיפה אני נחשף לחומרים אלה?

המחלות האלרגיות העיקריות כוללות:

- נזלת אלרגית או קדחת השחת;
- דלקת עיניים אלרגית או דלקת אלרגית של הלחמית;
- אסתמה;
- דרמטיטיס אטופית או אקזמה אלרגית;
- אורטיקריה או בשמה העיברי – חרלת או סרפדת;
- אלרגיה ללטקס או למזון;
- אלרגיה לתרופות;
- אלרגיה לעקיצות חרקים.

אבחון מחלות אלרגיות וטיפול בהן

האלרגולוג הוא המומחה המתאים ביותר לאבחון מחלות אלרגיות ולהמליץ על
טיפול מתאים בהן.
הוא יעשה זאת על ידי ראיון מפורט בו תישאל על התגובה או התגובות שחווית, אופי התגובה, משכה, והאפשרות של קשר עם גורם או מעורר חיצוני לתגובה זו, ההסטוריה הרפואית שלך ושל בני משפחה מדרגה ראשונה, בדיקה גופנית ובדיקות עזר שיכולות לכלול תבחני עור ו/או בדיקות דם בנסיון לאמת או לאתר את הגורמים אליהם אתה אלרגי ולקבוע את מידת האלרגיה אצלך לאותם גורמים או בכלל.

אם המעורר(ים) האלרגנים אצלך אותרו, תודרך איך לטפל בבעיה. ראשית, על ידי מניעה או הקטנת החשיפה למעוררים אלה (לא תמיד הדבר אפשרי), שנית על ידי טיפול תרופתי מתאים לסילוק הסימפטומים או הפחתתם וכדי לשפר את איכות חייך. כמו כן תקבל מידע על מחלתך והטיפול בה.

לסיכום

התגובה האלרגית היא שרשרת של אירועים מורכבים במערכת החיסונית של אנשים עם נטיה גנטית מתאימה ותנאים סביבתיים תואמים. במערכת זו מופעלים תאים רבים ומשחררים מתווכים שונים ברקמות הגוף השונות. פעילות זו גורמת להופעת סימפטומים המשבשים את המהלך התקין של חיינו, פוגעים ביכולת התפקוד שלנו ולעיתים אפילו מסכנים את חיינו.

למרות שנכון להיום עדיין לא נמצא ריפוי למחלות האלרגיות, קיימים טיפולים רבים ומועילים מאד כדי לטפל בסימפטומים ולהפחית חלק ניכר מהם. המחקר בתחום זה מאד מתקדם ופורה ומייצר כל הזמן תרופות יעילות יותר ועם פחות תופעות לוואי. כמו כן, המחקר הקיים נותן תקווה לפיתוח טיפולים עם יכולת ריפוי בעתיד.

